

سیطره شبه علم، معضل ریشه‌ای در مقابله با هاری

یادداشت

مجتبی طباطبایی

مدیر بخش ترویج بیمارستان دامپزشکی مرکزی تهران

برخلاف انبوه مطالب منتشر شده در جریان، علم ثابت کرده است که هاری ارتباطی با تراکم جمعیت سگ‌ها ندارد. از سال ۱۹۹۲ تا امروز متخصصان هاری سازمان جهانی بهداشت تأکید کرده‌اند که حذف یا کشتار سگ‌ها نه تنها هاری یا تراکم جمعیت سگ‌ها را کم نمی‌کند، بلکه می‌تواند باعث افزایش هاری شود. مهم‌تر از همه اینکه حذف و کشتار سگ‌ها عملاً تنها راهکار مؤثر برای کنترل هاری، یعنی واکنش‌های انبوه سگ‌ها را ناممکن می‌کند. با این حد غفلت از اسناد قاطع علمی، پرسش از اقدامات «بر» جمعیت

۱. واکنش‌های سگ‌ها:

- اطمینان از واکنش‌های دسته جمعی سگ‌ها
- حدائل ۷۰٪ از جمعیت سگ‌ها در مناطق پر ریسک

۲. گرفتن، عقیم‌سازی، واکنش‌های سگ‌ها:

- بازگردانی به محل اولیه (CNVR):
- جلوگیری از تولد سگ‌های جدید واکنش‌ناهنده
- افزایش رفاه و امکان طول عمر بلندتر سگ‌ها

تا پیش از سال ۲۰۱۷ میلادی، شهرداری کابل در افغانستان به کشتار سگ‌ها با سم مبادرت می‌ورزید و نتیجه این بود که تلفات سالانه هاری، فقط در شهر کابل، بیشتر از دوبرابر آمار سالانه کل کشور ایران بود. پس از تغییر برنامه و عقیم‌سازی در جزیره فلورس در حال اجراست.

انبوه سگ‌ها، در نتیجه از سال ۲۰۲۰ موارد تلفات انسانی هاری و از سال ۲۰۲۱ موارد هاری در سگ‌ها به صفر رسیده است. در طی این سال‌ها شهر کابل، بیشتر از دوبرابر آمار سالانه کل کشور ایران بود. پس از تغییر برنامه و عقیم‌سازی و معدوم‌سازی سگ‌ها را

۳. اطلاع‌رسانی و آموزش:

- افزایش آگاهی در مورد سرپرستی مسئولانه سگ
- ترویج پایبندی به تقویم واکنش‌های سگ

است که مقصود در اینجا به هیچ وجه مهم‌سازی مطبوعات و خبرنگاران کشور نیست، بلکه صرفاً تلاشی برای یادآوری است که علم درختی نیست که در هر شوره‌زاری بروید، زمانی که انبوه مطالب سهواً یا عمداً با جریحه‌دار کردن احساسات و عواطف مخاطبان به انکار علم می‌پردازد، ترس و وحشت بر حقیقت قالب می‌شود. هنوز یک سال نمی‌گذرد که خبر ساختگی رتبه سوم ایران در تلفات انسانی هاری چنان به طور وسیع بازنشر شد که به عنوان یک واقعیت پذیرفته شد. در واقع هیچ

دروغی متصور نیست که نتوان در مورد هاری یا مدیریت سگ‌ها منتشر کرد. تا زمانی که به جای گفتمان علمی و بیان حقایق هاری، بر طبل ترس و وحشت از آن بکوبیم یا به جای تأکید بر مسئول بودن انسان‌ها در قبال سگ‌ها و واکنش‌های انبوهشان، خود سگ‌ها را مستول و مقصر بدانیم و بابت رفتارهای ناشایستشان مورد انتقاد قرار دهیم، یا بدون هیچگونه تغییر در نگرشمان، صرفاً بر برنامه‌های متمرکز برسیم تا تأکید کنیم، اقداماتان محکوم به شکست خواهد بود.

گزارش «ایران» از جمع‌آوری سگ‌های تهران

مشکلی در خصوص واکنش‌های هاری نداریم

گزارش خبری

علامت‌دار یا به اصطلاح گوشواره‌دار، واکنش‌ها نیستند و برای مردم می‌توانند خطراً آفرین باشند. توضیح می‌دهد: متأسفانه این صحبت درست است، چرا که سگ‌های علامت‌دار توسط حامیان علامت‌دار شده‌اند و شهرداری حتی یک قلاده سگ را در سطح شهر رها نمی‌کند تا علامت‌دار باشد. در نتیجه سگ‌هایی که گوشواره دار هستند، واکنش‌ها نیستند و توسط حامیان فقط علامت‌دار شده‌اند، چراکه برخی حامیان سگ‌ها با جلب دلسوزی مردم از آن‌ها پول گرفته و درآمدزایی می‌کنند. سگ‌هایی که به اصطلاح پلاک خورده هستند، حتی عقیم هم نشده‌اند، ما تست سونوگرافی روی این سگ‌ها انجام دادیم و متوجه شدیم، هیچ کدام عقیم نیستند.

واکنش‌های انسان با حیوان فرق دارد
پس از اتفاقات تلخ آخری که برای چند کودک افتاد، از آن جایی این کودکان واکنش‌های را تزریق کرده اما با وجود این فوت شده بودند، این سؤال اذهان عمومی را به خود مشغول کرد با توجه به بالا بودن قیمت واکنش‌های در انسان، واکنش‌های سگ‌ها واقعیت ندارد؟
مدیر اداره کنترل حیوانات مضر شهری سازمان مدیریت پسماند شهرداری تهران در این باره توضیح می‌دهد: واکنش‌های که به انسان تزریق می‌شود با واکنش‌های سگ تزریق می‌شود، فرق دارد. واکنش‌های مخصوص سگ‌ها تنها یک دوز است ولی واکنش‌ها که بعد از گازگرفتگی به انسان تزریق می‌شود، در سه دوز باید انجام شود. درحقیقت واکنش‌ها که به سگ‌ها تزریق می‌شود، قیمت بالایی ندارد و با ارز دولتی تهیه می‌شود.

گودرزی درخصوص تعداد بالای سگ‌هایی که در سطح شهر وجود دارند نیز معتقد است: شهرداری‌ها هرچقدر هم سگ‌های سطح شهر را جمع‌آوری کنند، باز هم نمی‌توانند موفق شوند، باید سایر ارگان‌ها از قبیل نیروی انتظامی و قوه قضائیه نیز با ما همکاری کنند. نمی‌توان به راحتی سگ‌های خیابانی را مهار کرد، چرا که برخی حامیان با کامیون سگ‌ها را در شهر خالی می‌کنند تا کاسی پروتقی داشته باشند. تمامی نهادها و ارگان‌های مسئول باید با همکاری یکدیگر این مشکل را از میان بردارند.

چند روزی است که خبر گازگرفتگی توسط سگ و در نتیجه آن مرگ چند کودک در شهرهای مختلف کشور در رسانه‌ها دست به دست می‌شود و موجب آزدگی خاطر و دلهره شهروندان سایر نقاط نیز شده است. از سونی دیگر، تقابل حامیان حیوانات با مسئولان شهرداری موضوع دیگری است که سبب شده شاهد حضور سگ‌ها در ساعات مختلف شبانه‌روز در سطح شهرها بویژه پارک‌ها و بوستان‌ها باشیم. حالا با موضوعی جدی مواجه هستیم، اینکه سگ‌ها حدود ۱۸ سال عمر می‌کنند و در صورت جمع نشدن، در فواصل زمانی کوتاهی، آماری چندبرابری را به خود اختصاص می‌دهند و این امر می‌تواند مشکلات مختلفی برای شهر و شهروندان رقم بزند.

تمامی سگ‌ها قبل از واگذاری واکنش‌ها می‌شوند
داوود گودرزی، مدیر اداره کنترل حیوانات مضر شهری سازمان مدیریت پسماند شهرداری تهران با اشاره به اینکه مشکلی درخصوص واکنش نداریم، به «ایران» می‌گوید: سگ‌هایی که توسط شهرداری جمع‌آوری می‌شوند، در نگاهگاه نگهداری می‌شوند و در صورت واگذاری به عنوان مثال برای نگهداری، توسط دامپزشک، واکنش‌های تزریق کرده و شناسنامه‌دار می‌شوند. در آخرین عملیات تزریق واکنش، در نگاهگاه شهری حدود یک‌هزار و ۳۰۰ سگ واکنش‌ها شدند. در طول دو ساله که در این شغل مشغول به کار هستم حتی یک قلاده سگ، توسط ما رها گزیده نشده است.

سگ‌های علامت‌دار توسط حامیان حیوانات علامت‌دار می‌شوند
نه شهرداری
او در پاسخ به این شائبه که سگ‌های

محیط زیست واقعاً مخرب است. با افزایش دستکاری سگ‌ها در طبیعت، امکان رصد و رسیدگی مثل واکنش‌ها کردن و پایش هم کم و کمتر می‌شود.

حتی غذا دادن به پرنده‌ها مخصوصاً در زمستان را جدی بگیرد اگر به حیوانات مهاجر مخصوصاً پرنده‌ها غذا بدهیم، آنها دیگر به سرزمین خودشان بر نمی‌گردند و این برای

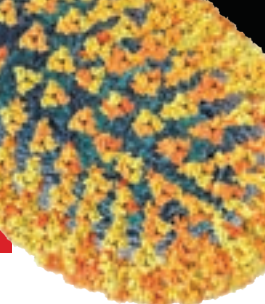
چون می‌خواهد نسلش قوی‌تر باشد. غذا دادن به حیوانات خارج از خانه، صرفاً باید در مورد گونه‌های در خطر انقراض و زیر نظر محیطانی صورت گیرد.

بورو
۷ تا ۵ بورو هزینه خرید هر واکنش انسانی است

واکنش‌های باید در چهار نوبت عضلانی در روز صفر، سه، هفت و چهارده تزریق شود یا سه نوبت اینتردال «داخل میان پوست» که در روز صفر، سه و هفت باید تزریق صورت گیرد

متأسفانه سگ‌های گوش‌نگین‌داری هستند که هیچ اقدامی برای شان صورت نگرفته و فقط گوش‌های شان نگین‌دار شده است به همین دلیل بهترین اقدام پیشگیرانه دوری از حیوانات ولگرد است.

برای اقدامات درمانی فوراً به نزدیک‌ترین مراکز خدمات جامع سلامت مراجعه کنید که در گذشته به آن مراکز بهداشت گفته می‌شد. در این مراکز اقدامات اولیه ضد عفونی کردن و شست و شو انجام می‌شود و برای تزریق واکنش به مراکز خاص ارجاع داده می‌شوند. اگر فردی دچار بیماری هاری شده باشد بسته به محل گزش و شدت عمق آن حدود یک تا سه ماه زمان می‌برد تا علائم هاری ظاهر شود.

بازی کودکان با حیوانات در پارک ممنوع

رئیس اداره مبارزه با بیماری‌های قابل انتقال از حیوان به انسان با بیان این‌که متأسفانه ارتباط بین حیوان و انسان بسیار نزدیک شده است، می‌گوید: بسیار دیده می‌شود خانواده‌ها کودکان شان را به پارک می‌برند و می‌گویند: «بورو با گربه بازی کن یا آن سگ را نوازش کن». بدون آن‌که اطلاع داشته باشند چه بیماری‌های خطرناکی می‌تواند از طریق همین حیوانات به کودک منتقل شود. آن سگ یا گربه به دلیل عدم توانایی در کنترل جمعیت‌اش به پارک‌ها و مناطق مسکونی سرازیر شدند. وقتی به راحتی غذا در اختیارشان قرار می‌دهیم تجمع شان در محل‌های زندگی انسان‌ها بیشتر می‌شود این در حالی است که بیماری هاری حتی می‌تواند از چنگ زدن یک گربه هم به انسان منتقل شود.

متأسفانه سگ‌های گوش‌نگین‌داری هستند که هیچ اقدامی برای شان صورت نگرفته و فقط گوش‌های شان نگین‌دار شده است به همین دلیل بهترین اقدام پیشگیرانه دوری از حیوانات ولگرد است.

۳۷۰ هزار مورد حیوان گزندگی در سال گذشته

دکتر شیرزادی با اشاره به آمار سگ گزندگی‌ها در کشور می‌گوید: سال گذشته در ۷۷۰ مرکز درمانی بالغ بر ۳۷۰ هزار مراجعه به خاطر حیوان گزندگی داشتیم که ۸۵ درصد آن از طریق سگ صورت گرفته است و این در حالی رقم خورده است که متأسفانه در سال گذشته ۱۶ مورد مبتلا به هاری داشتیم.

هر نوع گزش از سوی هر حیوانی می‌تواند خطرناک باشد و باید

بدترین نوع سگ گزندگی، سرو صورت است

رئیس اداره مبارزه با بیماری‌های قابل انتقال از حیوان به انسان با اشاره به اقدامات مناسب در زمان سگ گزندگی عنوان می‌کند: اگر گزندگی حیوان در سرو صورت افراد باشد ویروس وارد خون نمی‌شود ریشه عصب را پیدا می‌کند و مستقیم به سمت عصب مرکزی حرکت می‌کند چرا که صورت بیشترین سلول‌های عصبی دارد و زمان گزش با طی کردن مسیر کوتاه به عصب مرکزی دست پیدا می‌کند. در بعضی از موارد حتی اگر همه موارد درمانی برای فرد انجام شود بی‌تأثیر خواهد بود و منجر به فوت می‌شود. وی با اشاره به فوت دو کودک که از ناحیه سرو صورت مورد حمله سگ‌های ولگرد قرار گرفتند، می‌افزاید: اقدامات درمانی برای آنها صورت گرفته است اما متأسفانه درمان‌ها به خاطر شدت جراحات، مؤثر واقع نشده و منجر به فوت آنها شده است.

کودکان طعمه سگ‌های ولگرد می‌شوند

دکتر شیرزادی با تأکید بر این‌که بیشترین آمار سگ گزندگی در کودکان است، عنوان می‌کند: در مواردی ولگرد و ولگرد در کودکی حمله می‌کنند تا آنها را بخورند به همین دلیل آموزش مردم در مقابل با حیوانات بسیار اهمیت دارد، تصور نکنید اگر سگی نگین در گوشش بود، ایمن است.

غذا دادن به حیوانات از دلسوزی تا آسیب اجتماعی

عوامل مختلفی در این رابطه دخیل هستند. متأسفانه رشد جمعیت در جامعه روند گاهشی دارد و در برخی از جوانان گرایش به تخریب بیشتر شده است. در گذشته اگر کسی به سنی می‌رسید و ازدواج نمی‌کرد و بچه‌دار نمی‌شد انگار ناقص بود ولی حالا انگار جوانان اهمیت کمی به این موضوع می‌دهند و مجرد بودن کم‌کم به فرهنگ تبدیل می‌شود و همین گرایش به تخریب باعث می‌شود افراد با حیوانات خودشان را سرگرم کنند و به این سمت گرایش پیدا می‌کنند.

با افراط و تقریب مواجهم
این جامعه‌شناس در پاسخ به این سؤال که برای حل این مشکل باید چه اقداماتی انجام دهیم، می‌گوید: در همه جای دنیا امکاناتی برای نگهداری حیوانات خیابانی فراهم شده است و هر حیوانی برحالی نمی‌تواند در محیط زندگی انسان حضور پیدا کند؛ در واقع با برنامه‌هایی این حیوانات را کنترل می‌کنند اما متأسفانه در کشورمان در مورد این موضوع افراط و تقریب وجود دارد. گروهی از هواداران حیوانات به شکل افراطی مسأله حق

سه کودک مشهدی، دزفولی و نکایی در روزهای گذشته به دلیل گزندگی توسط سگ‌های ولگرد و ایتلا به بیماری هاری جان خود را از دست می‌دهند و خانواده‌هایی داغدار می‌شوند یا وجود این در این زمینه چاره جدی اندیشیده نمی‌شود؛ شکی نیست که رفتار غیرفرهنگی و احساسی افرادی از سر ناآگاهی و دلسوزی بی‌جا برای حیوانات بویژه سگ‌ها موجب تردد گله‌های این حیوانات در سطح شهرها و پارک‌ها شده و به طور کلی طبیعت این حیوانات را دستخوش تغییر کرده و اکنون تبدیل به معضل جدی برای جامعه شده است.

با کلاس تر نیستید
رواج ناسی، جامعه‌شناس در گفت‌وگو با «ایران» با اشاره به اینکه فرهنگ حمایت بی‌قید و شرط از حیوانات به نوعی از فرهنگ غربی تبعیت می‌کند، می‌گوید: مدرنیته باعث شده تا گروهی تصور کنند از این طریق می‌توانند خودشان را با کلاس‌تر نشان بدهند و در واقع نگهداری یا حمایت افراطی از این حیوانات را نشان‌دهنده فرهنگ بالاتر خود قلمداد می‌کنند، البته

محیط زیست واقعاً مخرب است. با افزایش دستکاری سگ‌ها در طبیعت، امکان رصد و رسیدگی مثل واکنش‌ها کردن و پایش هم کم و کمتر می‌شود.

حتی غذا دادن به پرنده‌ها مخصوصاً در زمستان را جدی بگیرد اگر به حیوانات مهاجر مخصوصاً پرنده‌ها غذا بدهیم، آنها دیگر به سرزمین خودشان بر نمی‌گردند و این برای

چون می‌خواهد نسلش قوی‌تر باشد. غذا دادن به حیوانات خارج از خانه، صرفاً باید در مورد گونه‌های در خطر انقراض و زیر نظر محیطانی صورت گیرد.